

Grupa: 12-30 osób, uczniowie i uczennice klas licealnych

Czas trwania: 2 x 45 minut (najlepiej w bloku jedna godzina po drugiej)

Cel główny:

- poszerzenie wiedzy uczestników/czek na temat mowy nienawiści i hejtu wybierając kwestie szczególnie interesujące młodych ludzi i podjęte w atrakcyjny dla nich sposób,
- uświadomienie młodym ludziom, że w ich najbliższym otoczeniu spotykają się często z mową nienawiści i hejtem i że od ich wiedzy, umiejętności i motywacji zależy, w jaki sposób mogą na te zjawiska reagować, przyczyniając się do rozwoju bądź regresu kultury praw człowieka w swojej społeczności,
- zainspirowanie młodych ludzi do reagowania na mowę nienawiści i hejt.

Cele szczegółowe:

Osoba uczestnicząca w zajęciach:

Wie:

- kogo i dlaczego najczęściej dotyka mowa nienawiści w polskim społeczeństwie, a kogo hejt,
- jakie konsekwencje wywołują mowa nienawiści i hejt w wymiarze indywidualnym i społecznym na osobach dotkniętych tymi zjawiskami,
- jakie konsekwencje prawne grożą osobom używającym mowy nienawiści lub hejtu.

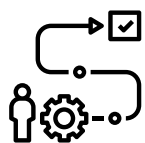
Potrafi:

- wyszukać informacje na temat mowy nienawiści i hejtu,
- wykorzystać zdobytą wiedzę,
- współpracować w grupie,
- myśleć krytycznie i strategicznie.

Rozumie:

- dlaczego należy reagować na mowę nienawiści i hejt,
- jak w praktyce może wyrazić swój sprzeciw wobec mowy nienawiści i hejtu.

Metody i sposoby realizacji celów:

- uczenie się w działaniu - praca w grupach, prezentacja wyników pracy grup,
- uczenie się przez zabawę - aktywne uczestnictwo w quizie.

Forma pracy:

Grupowa

Przebieg i opis zajęć:

- **Powitanie** uczniów i uczennic, przedstawienie tematu i przebiegu zajęć, które będą się składały z 2 części: quizu i jego omówienia w ramach dyskusji.
- Osoba prowadząca prosi o przedstawienie się wszystkich uczestników/uczestniczek zajęć i podzielenie się pierwszym automatycznym skojarzeniem dot. mowy nienawiści i hejtu, które przychodzi jemu/jej do głowy. Ważne, by osoby uczestniczące mogły się trochę lepiej poznać i usłyszeć własne skojarzenia. W zależności od preferencji osoby prowadzącej i relacji w grupie (stopnia znajomości), skojarzenia można też zapisać na karteczkach post it i przykleić np. na ścianie/tablicy, żeby zaktywizować uczestników i uczestniczki i zapewnić większą anonimowość wypowiedzi lub też w celu zminimalizowania anonimowości uczniowie i uczennice mogą podpisać się na naklejkach i przykleić je w widocznym miejscu.
- Jeśli osoby uczestniczące już się znają można przeprowadzić krótkie ćwiczenie w formie icebreakera np. "Kto, tak jak ja?". Uczestnicy i uczestniczki siedzą w kręgu. Każda osoba (po kolei) z grupy wstaje i mówi "Kto, tak jak ja" i dodaje swoje pytanie np. lubi koty lub psy, pił dziś herbatę, gra w piłkę nożną. Osoby, które utożsamiają się z tym stwierdzeniem także wstają. Kolejna osoba (np. zgodnie z ruchem wskazówek zegara) powtarza procedurę. Ćwiczenie ma na celu rozluźnienie atmosfery, dodanie energii i pokazanie jak wiele łączy osoby uczestniczące w warsztatach.
- **Podział uczniów/uczennic na grupy** odbywa się za pomocą cukierków (lub innych przedmiotów pełniących funkcję żetonów). Każda osoba wybiera jeden z kilku rodzajów cukierków - każdy rodzaj tworzy jedną grupę. Prosimy uczniów i uczennice, aby usiedli w grupach oraz wybrali lidera bądź liderkę grupy.

- Przedstawienie zasad gry powinno nastąpić już po utworzeniu grup i zajęciu przez nie miejsc przy oddzielnych stolikach. Każda z grup dostaje kartę pracy, którą podpisuje nazwą wybranego cukierka lub żetonu oraz pulę dwudziestu cukierków (lub innych żetonów), którymi może “obstawiać” poprawne odpowiedzi na pytania zawarte w quizie. Maksymalna liczba cukierków (żetonów), która może być “obstawiona” wynosi pięć. Jeśli grupa udzieliła poprawnej odpowiedzi, dostaje do swojej puli podwojoną liczbę obstawionych cukierków (żetonów). W przypadku udzielenia nieprawidłowej odpowiedzi grupa zwraca do puli identyczną liczbę cukierków (żetonów), które obstawiła.
- **Quiz na temat przeciwdziałania mowie nienawiści i hejtowi** składa się z 10 pytań, które są wyświetlane na rzutniku lub ekranie komputera. Osoba prowadząca wyświetla pytania (w załączeniu). Po wyświetleniu pytania, ochotnik/ochotniczka czyta głośno pytanie, a grupy mają chwilę (od jednej do trzech minut) na wybranie poprawnej lub poprawnych odpowiedzi (odpowiedzi poprawnych może być więcej niż jedna). Grupy mogą wybrać sposób procedowania: albo mogą próbować osiągnąć konsensus albo głosować. Po podjęciu decyzji lider lub liderka grupy zaznacza na karcie pracy poprawną odpowiedź/poprawne odpowiedzi oraz wpisuje liczbę obstawionych cukierków (żetonów). Potem osoba prowadząca sonduje jakie odpowiedzi zostały wybrane przez poszczególne grupy pytając o uzasadnienie odpowiedzi. Następnie osoba prowadząca lub osoba należąca do mniejszości zaproszona na spotkanie do roli Jury rozwija wybrane wątki w formie rozmowy z młodymi ludźmi, a na koniec ogłasza poprawne odpowiedzi. Sugestia dla osoby prowadzącej: jest to niezwykle ważne, by najpierw opowiedzieć o danym problemie, a potem przedstawić prawidłową odpowiedź, gdyż wtedy młodzież jest najbardziej skupiona. Zwykle jest to moment sporych emocji: entuzjazmu i frustracji w zależności od udzielonych odpowiedzi. Warto rozładowywać te emocje i zadbać o luźniejszą atmosferę, klimat zdrowej rywalizacji.

- Po ustaleniu poprawnych odpowiedzi osoba prowadząca dokonuje wypłat/zbiera należności z banku cukierkowego (lub żetonowego). Po płatnościach można przejść do kolejnego pytania rozmawiając z poszczególnymi grupami (gratulując prawidłowej odpowiedzi lub motywując do rywalizacji przy kolejnych pytaniach). Schemat jest powtarzany przy każdym pytaniu.
- Po ostatnim pytaniu osoba prowadząca prosi o podliczenie zgromadzonego kapitału cukierków (żetonów), ogłasza wyniki i gratuluje zwycięskiej grupie. Jeśli jest taka możliwość, to wręcza drobne nagrody.
- Na zakończenie odbywa się dyskusja w grupie nad ćwiczeniem, w ramach której uczniowie/uczennice mają możliwość podzielenia się spostrzeżeniami i wnioskami z gry. Jeśli grupa jest mniej aktywna i część osób niechętnie zabiera głos na forum całej grupy, to najlepiej podsumowywać ćwiczenie stolikami/grupami zadając pytanie jakie są ich refleksje po ćwiczeniu oraz czego się nauczyli. Można zadać pytanie, co konkretnie uczestnicy i uczestniczki warsztatów chcieliby/chciałyby lub mogliby/mogłyby zrobić, gdyby osobiście doświadczyli/ły hejtu lub mowy nienawiści lub gdyby byli/ły świadkami/świadkiniami takiej sytuacji/zachowania. Można też zapytać o to całą grupę, jednak trzeba się liczyć z ograniczeniami czasowymi i oporami niektórych przed zabraniem głosu na forum całej grupy. To pytanie może posłużyć do indywidualnej refleksji i można poprosić uczestników i uczestniczki o zapisanie swoich wniosków czy postanowień. Celem tego podsumowania jest uświadomienie uczniom i uczennicom, że po pierwsze wiedzą więcej na ten temat niż im się to pierwotnie wydawało, ale że ich wiedza wymaga ustrukturyzowania oraz po drugie, że w mniejszych grupkach mogą się wzajemnie wspierać czy inspirować. Po trzecie wreszcie idealnie by było, gdyby poczuli, że podczas tej "zabawy" sporo się jednak nauczyli i że ta wiedza może im się w życiu przydać.

- **Na zakończenie** zalecamy rozdanie krótkich ankiet ewaluacyjnych z prośbą o podzielenie się uwagami, podziękowanie za udział i pokazanie uczniom/uczennicom w jakich ramach/z jakimi organizacjami mogliby rozwijać swoją wiedzę i działać na rzecz przeciwdziałania mowie nienawiści.
- Rozesłanie wszystkim linku do książki interaktywnej:
https://www.humanityinaction.org/wp-content/uploads/2022/02/22_HEJT_MOWA_NIENAWISCI_WEB-with-cover.pdf

Potrzebne materiały:

- Projektor i komputer z prezentacją zawierającą quiz,
- Wydrukowane karty pracy dla każdej z grup, klucz prawidłowych odpowiedzi, wzór ankiety ewaluacyjnej,
- Cukierki lub inne żetony,
- Wskazane są jakieś drobne nagrody: jakieś drobne gadżety, np. czekolada, którą się mogą podzielić, książki, pendrive'y lub powerbanki dla zwyciężskich grup (jeśli pozwolą na to fundusze).

QUIZ

UWAGA! Staraj się wybrać odpowiedź, która najbardziej kompleksowo odpowiada na zadane pytanie. Jest to test wielokrotnego wyboru, więc czasem należy wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

1. Czy mowa nienawiści i hejt to w zasadzie to samo zjawisko mające różne nazwy?

- a. Nie. Są to podobne zjawiska, jednak różnią się, m.in. tym, że mowa nienawiści dotyka osób ze względu na ich działalność publiczną i/oraz zawodową, a hejt ze względu na ich jakąś cechę tożsamości.
- b. Tak, to jest to samo zjawisko.
- c. Nie. Są to podobne zjawiska, jednak różnią się, m.in. tym, że mowa nienawiści dotyka osób ze względu na ich tożsamość, a hejt ze względu na ich działalność publiczną i/lub zawodową.

2. Mowa nienawiści i hejt pojawiają się w formie:

- a. słów, najczęściej agresywnych i wulgarnych;
- b. słów, grafik, filmów, żartów, które nie zawsze są wulgarnie;
- c. napisów na murach.

3. Mowa nienawiści i hejt mają:

- a. ten sam cel, bo są sposobem wyrażania własnych opinii o innych i nieograniczonej wolności słowa;
- b. inne cele: mowa nienawiści ma wyrazić krytykę wobec działań jakiejś osoby, a hejt ma ośmieszyć;
- c. inne cele: mowa nienawiści ma sprawić, że druga osoba nie będzie traktowana jako równa innym, tylko ktoś gorszy, bo należy do jakiejś grupy; zaś hejt ma ośmieszyć, oskarżyć i zranić.

4. Ludzie używają mowy nienawiści i hejtu:

- a. bez zastanowienia się nad konsekwencjami i po prostu „dla beki”;
- b. z różnych powodów: mowy nienawiści, bo są przeciwni różnorodności i gardzą osobami należącymi do wybranych grup, zaś hejtu, bo ogólnie chcą wyładować swoje emocje na kimś;
- c. z poczucia pozornej bezkarności i anonimowości.

5. Mowa nienawiści i hejt wywołują u osób prześladowanych:

- a. podobne reakcje, chociaż różne u różnych osób, między innymi: smutek, obniżenie poczucia własnej wartości, stany lękowe, bezsenność, depresje, nerwice, próby samobójcze, a w skrajnych sytuacjach niestety nawet samobójstwa;
- b. zupełnie różne reakcje, w przypadku mowy nienawiści: smutek, obniżenie poczucia własnej wartości, stany lękowe; zaś w przypadku hejtu: nerwice, depresje i próby samobójcze w skrajnych sytuacjach;
- c. znaczny stres, ale nie do końca wiadomo, jaki jest wpływ tych zjawisk, gdyż brakuje danych na ten temat.

QUIZ

UWAGA! Staraj się wybrać odpowiedź, która najbardziej kompleksowo odpowiada na zadane pytanie. Jest to test wielokrotnego wyboru, więc czasem należy wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

6. Czy jest sens reagować na mowę nienawiści i hejt?

- a. Nie za bardzo, bo te zjawiska zawsze były, są i będą, a świata się nie zmieni.
- b. Po co? Ludzie muszą się nauczyć sobie radzić z takimi sytuacjami.
- c. Tak. Przede wszystkim w obronie atakowanych osób. Bez tego wsparcia nie są one czasem w stanie uporać się z daną sytuacją w jakimś konkretnym momencie.

7. Źródłem mowy nienawiści są między innymi:

- a. stereotypy i uprzedzenia;
- b. lęki i brak wiedzy;
- c. brak empatii.

8. Jak reagować na mowę nienawiści?

- a. Zacząć od siebie: poznawać lepiej dany temat, by lepiej rozumieć sytuację atakowanych osób/grup; wspierać tę osobę/te osoby i zachęcać innych, by też reagowali na przypadki mowy nienawiści m.in. poprzez zgłaszanie poszczególnych sytuacji administratorom stron i portali internetowych oraz stosownym służbom.
- b. Ogólnie być po prostu dobrym człowiekiem, ale nie wtrącać się w nieswoje sprawy, jeśli dochodzi do jakiejś zaciętej dyskusji w sieci, to po co się wystawiać na atak?
- c. Być aktywnym w sieci: zgodnie z zasadą zero tolerancji, w miarę własnych możliwości czasowych angażować się w każdą dyskusję.

9. Kto/jakie grupy w Polsce są najczęściej atakowane mową nienawiści:

- a. chrześcijanie;
- b. osoby LGBTQIA+, muzułmanie, uchodźcy, migranci i feministki;
- c. tak do końca nie wiadomo, bo nikt tego nie bada.

10. Ludzie używający mowy nienawiści i hejtu to:

- a. „zawodowi” hejterzy, przeważnie osoby pracujące na zlecenie i za pieniądze;
- b. według badań wyłącznie młodzi ludzie;
- c. osoby z różnych grup wiekowych i zawodowych; są wśród nich osoby używające mowy nienawiści i hejtu intencjonalnie (w tym też za pieniądze i na zlecenie) i też nieintencjonalnie, czyli nieświadomie.

Klucz odpowiedzi: 1 c; 2 b; 3 c; 4 a, b, c; 5 a; 6 c; 7 a, b, c; 8 a; 9 b; 10 c

Wskazówka dla osoby prowadzącej: przed realizacją zajęć zachęcamy do zapoznania się z treścią książki "O mowie nienawiści i hejcie" (s. 17-26)

Karta odpowiedzi

Nazwa grupy .....

Numer pytania	Odpowiedź a	Odpowiedź b	Odpowiedź c	Ilość obstawionych żetonów
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Miejsce na notatki